

DANIEL 11

REVIEW...

- Daniel received his 4th and final vision – comprising **Daniel 10-12**
 - Daniel fasted for 3 weeks – Samaritans stopped the Jews from working on the Temple – **Ezra 4**
 - In answer to his prayer – he saw a vision of Jesus Christ - **Revelation 1:13-15**
 - Other men who were with Daniel could not see the vision - but a great terror fell on them!
 - Daniel was left alone – and his strength left him – so that fell face down onto the ground!
 - But an Angel appeared and touched him – spoke to him – so he was able to stand up
- From the first day Daniel started praying – the Angel was sent with the answer...
 - But the prince of Kingdom of Persia – demonic power - withstood the Angel for 21 days...
 - Until Michael the Archangel (*chief captain over Israel*) came to help him...
 - The Angel came to give understanding about what will happen to Israel in the later days...
 - He was there to reveal the future events that had already been determined by God!

HISTORY IN ADVANCE... (4 THINGS)

- **1ST – THE RISE OF ALEXANDER... VS. 1-4**
- **IST- ANG PAGBANGON NI ALEXANDER...VS.1-4**
 - 1st – The fall of Medo-Persia... vs. 1
 - 1st- Ang paglaglag sang Medo-Persia... vs 1
 - Chapter 11 picks up right where chapter 10 left off – with the angel still speaking to Daniel...
 - Ang Chapter 11
 - That in the first year of Darius – when power passed from Babylon to the Medo-Persian...
 - Nahauna nga tuig sang paghari ni Darius- nga ang gahom ginpasa halin sa Babilonia pakadto sa Medo-Persia...
 - He stood by Michael - until he succeeded in turning Persian favor toward Israel....
 - Siya nagbulig kay Daniel- hasta nga siya nagmadinalag-on sa pagsaylo sang pabor sa Israelinhon..
 - Speaking of God influencing Cyrus to send the Jews back to rebuild the Temple – **Ezra 1**
 - Nagapakighambal ang Ginoo nga nag impluwensiya kay Cyrus para ipadala ang mga Juido sa pagpatindog sang Templo- **Ezra 1**
 - The angel goes on to give Daniel a detailed survey of the history of Israel in advance...
 - Ang Anghel nagapadayon sa paghatag sa kay Daniel sang detalyado nga surbe sang kasaysayan sang Israelinhon
 - His staring point is a little later on than the visions of chapter 2 and chapter 7...
 - Ang iya nga staring point medyo ulihi kay sa mga palanan-awon sa chapter 2 kag chapter 7..
 - But he starts at the same point as the vision of the ram and the goat in chapter 8...
 - Pero siya nagsugod sa pareho nga punto sang palanan-awon sang karnero kag kanding sa chapter 8..
 - But this vision would not use symbols (*beasts*) – it would instead be full of vivid details!
 - Pero ang palanan-awon wala nag gamit sang mga simbolo(*mabangis nga mga sapat*)- sa baylo ini isa ka mangin maathag nga detalye!
 - There would be 4 more Kings (*prominent – not complete list*) who would rule Persia...

- May ara pa sa dugang nga 4 ka mga Hari- (*prominent – not complete list*) nga magagahom sa Persia...
 - Cambyses (*Ahasuerus*) – **Ezra 4:6** / False Smerdis the Magian (*Artaxerxes*) – **Ezra 4:7**
 - Cambyses (*Ahasuerus*) – **Ezra 4:6** / False Smerdis the Magian (*Artaxerxes*) – **Ezra 4:7**
 - Darius I - **Haggai 1:1 - Ezra 4:24** / and Xerxes (*Ahasuerus*) - book of **Esther**
 - Darius I - **Haggai 1:1 - Ezra 4:24** / and Xerxes (*Ahasuerus*) - libro sang **Ester**
 - The climax of Persian rulers (*though not the last*) came with Xerxes...
 - Ang pinakagrabe sang pagahom sang mga Persian(*bisan wala nagdugay*)nagkari kaupod ni Xerxes...
 - He used his riches to gather a great army amounting to hundreds of thousands of men...
 - Gingamit niya ang iya nga manggad para makatipon sang madamo nga soldado para sa ginatos ka libo ka lalaki..
 - Then launched a war in 480 B.C. against Greece that was disastrous (*300 Spartans*)...
 - Dayon nagsalay sang inaway sang 480.B.C batok sa Greece nga ina nangin kalaglagan sa (*300 ka mga sparta*)
 - Allowing for the rise of Alexander the Great - the 'mighty king' who did 'according to his will'
 - Pagtugot sa pagbangon ni Alexander the Great- ang 'gamhanan nga hari suno sa iya nga kabubut-on..
 - Who conquered the Persian Empire to repay Xerxes for attacking Greece!
 - Nga kon sa diin naglaglag sang Persian Empire para sa pagbayad ni Xerxes sa pag ataki sang Greece!
- The kingdom of Alexander would be broken and divided to the four winds...
- Ang ginharian ni Alexander nangin guba kag natunga sa apat ka dierksyon...
 - At the death of Alexander – the cingdom was divided among his four generals...
 - Sang napatay si Alexander- ang iya ginharian gintunga sa iya apata ka mga heneral..
 - Greece (*west*) went to Cassander / Asia Minor (*east*) to Lysimachus...
 - Greece(*west*) nagkadto kay Cassander/ Asia Minor (*east*) para kay Lysimachus...
 - Egypt (*south*) went to Ptolemy / while Babylon (*north*) went to Seleucus!
 - Egypt (*south*) nagkadto kay Ptolemy/ samtang ang Babilonia (*north*) nagkadto para kay Seleucus!
 - The empire was not given to his posterity - his sons Hercules / Alexander - were murdered!
 - Ang iya nga empire hindi niya paghatag sa iya mga kaapohan- ang iya bata nga si Hercules/ Alexander- pagapatyon..
 - Amazingly this was written in 539 B.C. – and fulfilled 200 years later in 323 B.C.!
 - Kanami kay ini nasulat sang 539.B.C- kag natuman sang 200 ka tuig ang nanligad sang 323 B.C
 - People are fascinated by prophecy – they want to know what will happen in the future...
 - It makes the works of men like Nostradamus - and his 1000 *quatrains* - famous...
 - But where Nostradamus is vague – and far more often than not inaccurate...
 - Biblical prophecy – like this chapter – gives us unprecedented details and 100% accuracy!
 - Because ONLY God has the ability to see the future – **Isaiah 46:10**
 - Meaning if we want to know how the story end – go to the one who has seen it!

● **2ND – THE KINGS OF THE NORTH AND SOUTH... vs. 5-20** (READ ONE SECTION AT A TIME)

2ND- ANG HARI SA NORTH KAG SA SOUTH vs. 5-20

- o 1st – The rise of the Ptolemy and Seleucus... vs. 5
- o 1st- Ang paghari ni Ptolemy kag ni Seleucus...vs 5

- Beginning in verse 5 - the angel lays out the struggle between kings of the South and North...
- Sa ginsuguran sang verse 5- ginpakita sang Anghel ang mga kabudlayn sa tunga sang mga Hari sang South kag North..
 - The south refers to Egypt (*General Ptolemy*) - the north refers to Syria (*General Seleucus*)...
 - Ang south ginapatuhuyan para sa Egypt (*General Ptolemy*)- ang north ginapatuhuyan para sa Syria (*General Seleucus*)...
 - Seleucus I Nicantor (*conqueror*) - 312-281 B.C. – conquered from Asia Minor to India
 - Seleucus I Nicantor (mandadaug) - 312-281 B.C. – gindaug ang halin sa Asia Minor hasta sa India
 - So he became more powerful than Ptolemy in Egypt - 'He shall gain power over him'
 - Gani nanging tuman siya ka makusog kompara kay Ptolemy nga sa Egypt- nakakuha siya sang gahom sa iya..
 - This laid the basis for two lines of rulers who would battle over almost two centuries!
 - Ini naghimo sa duwa ka basihan para sa duwa ka linya sang mga magahom nga nagapakig-away halos duwa ka siglo!
- Jerusalem – located between these two warring kingdoms – was in the middle...
- Jerusalem- nahamtang sa tunga sang sini nga duwa ka naga inaway nga mga ginharian- ara sa tungatunga....
 - It has often been asked why did God choose Israel to be His Land...
 - Ina kon kis a ginapamangkot man ngaa wala ginpili sang Ginoo ang Israel nga mangin Iya duta..
 - It is nothing special to look at - no natural resources / just a bunch of rocks...
 - Ina indi nga espesyal para aton lantawon- wala sang kinaugali nga mga manggad/ mga tinumpok lang nga mga bato...
 - But God does not do anything by accident - His Land has a strategic purpose...
 - Pero wala gid may nahimo ang Ginoo nga aksidente lang- ang Iya nga duta may ara sang importante nga katuyuan...
 - Israel is the center of the world - crossroads of 3 continents - Africa / Asia / Europe...
 - Ang Israel amo ang sentreo sang kalibutan- talabukan sang 3 ka kontinente- Africa/Asia/Europe..
 - It allowed for the message of the Gospel to go out into the whole world in Acts!
 - Ina ginpasugtan nga mensahi sang Pulong para ipa guwa sa tanan nga kalibutan sa Binuhatan...
- o 2nd – Marriage gone wrong... vs. 6-8
- o 2nd- Pag-asawahay nanging problema...vs.6-8
 - The daughter of the King of the south will make an agreement with the king of the north...
 - Ang bata nga babahi sang Hari sa South magahimo sang kasugtanan sa Hari sang North..
 - Ptolemy II Philadelphus (*loves his brother*) - was the 2nd king of the south...
 - Ptolemy II Philadelphus(*ginahigugma ang iya nga utod*)- nga amo ang 2nd nga Hari sa South..
 - He forced his daughter Bernice to marry Antiochus II Theos (*god*) the king of the north...
 - Iya ginpilit ang iya nga bata nga si Bernice nga pakaslan si Antiochus II Theos (*dios*) ang Hari sa North..
 - But to do so Antiochus II had to divorce his first wife Laodicea first!
 - Pero si Antiochus kinahanglan nga bulagan niya ang iya una nga asawa nga si Laodicea...
 - She will not retain her authority – and he will not retain his authority...
 - Pero indi magdugay ang iya nga gahom- kag pati ang gahom sang hari sa north..
 - Shortly after the marriage Ptolemy II died - and Antiochus II took back his first wife...

- Sa wala magdugay pagkatapos sang kasal si Ptolemy II napatay- kag si Antiochus II ginbalik niya ang iya una nga asawa..
- But his first wife then murdered him / Bernice / as well as their infant son!
- Pero ang iya una nga asawa patyon siya /Bernice / pati ang ila nga mga bata!
- But from the branch of her roots – one will arise with an army – and prevail against the north...
- Pero halin sa sanga sang iya ginhalinan- ang isa magahri nga may mga soldado- kag ina prebiliyo batok sa north..
 - Ptolemy III (*good*) – brother of Bernice – defeated Seleucus II Callinicus (*beautiful*)...
 - Ptolemy III (*maayo*)- utod ni Brenice - ginpierce si Seleucus II Callinicus (*matahom*)..
 - He entered 'into the fortress of the king of the north' - carried off to Egypt their princes...
 - Iya salakayon ang mga napaderan nga banwa sang hari sa north- idal-on niya pabalik sa egypt ang ila nga mga imahe..
 - As well as their idols - and their precious vessels of silver and gold!
 - Pati ang ila mga dios dios-kag ang ila nga pagkabutang nga bulawan kag pilak!
- o 3rd – Be careful who you side with... vs. 9-14
- o 3rd- Maghalong kon sin-o ang imo nga tupad...vs.9-14
 - The king of the north (*Seleucus II*) will come to the king of the south – and return (*defeated*)...
 - Ang hari sa north (Seleucus II) magakadto sa Hari sang South - kag magabalik nga (*na pierdi*)
 - However his sons will stir up strife – and the king of the south with be moved with rage...
 - Gani ang iya mga bata nga lalaki magatipon sang mga madamo nga mga soldado- kag ang Hari sang south nagalakat nga may kaakig..
 - Seleucus II had several sons – Seleucus III Ceraunus (*thunderbolt*) who died in battle...
 - Si Seleucus II madamo sang bata- Seleucus III Ceraunus (*kilat nga may daguob*) nga napatay sa inaway..
 - But his other son Antiochus III (*the Great*) mounted several campaigns against Egypt...
 - Pero ang isa niya ka bata nga si Antiochus III (*ang daku*) nga binukid nga pila ka mga pagkampanya batok sa Egypt..
 - But the Egyptian army under Ptolemy IV Philopator (*Father loving*) defeated Antiochus III...
 - Pero ang Egytian nga mga soldado nga sa idalom ni Ptolemy IV Philapator (*mahigumaon nga amay*) gin pierdi si Antiochus III..
 - Antiochus lost his entire army and was almost captured as he fled to the desert!
 - Si Antiochus nadula ang iya bilog nga mga soldado kag lapit madakpan samtang siya nagapalagyo sa desyerto..
 - The heart of the king of the south will be lifted up – but the king of the north will return...
 - Ang tagipusuon sang hari sa south pabagabayawon- pero ang hari sa north magabalik..
 - Antiochus III turned his attention to conquests in the east - gathering strength and wealth...
 - Antiochus III ginbaylo ang iya nga atensyon para sa pagbihag sang east- sa pagpangkuha sang gahom kag manggad...
 - He advanced east to the borders of India and as far north as the Caspian Sea...
 - Nag-uswag siya sa east sa dulunan sang India kag tubtob sa north sang Caspian Sea..
 - Ptolemy IV died and was succeeded by his infant son Ptolemy V Epiphanes (*God manifest*)...
 - Ptolemey IV napataya kg ang iya nga bata nga lalaki nangin madinalag-on nga si Ptolemey V Epiphanes (*ginpakita sang Dios*)
 - Then Antiochus III assembled another great army and began a series of attacks on Egypt
 - Sa gilayon si Antiochus III nagtipon sang madamo nga mga soldado kag nagsugod sa pag ataki sa nEgypt...
 - At that time many will rise against the king of the south...
 - Kag sa sina nga tion madamo ang maga kontra batok sa hari sang south

- A large number of Jews supported Antiochus III – against Ptolemy V...
 - Ang madamo nga mga Juido nga nagasuporta kay Antiochus III- batok kay Ptolemy V...
 - But the angel describes them as violent (*criminal*) – because they were helping a pagan king!
 - Pero ginasaysay sila sang Anghel bilang bayolente (*kriminal*)- kay tungod nga sila nagabulig sa pagano nga hari!
 - I am sure there was a lot of debate in those days – which king was better...
 - Sigurado gid ko nga sa sina nga tion kadamo lang sa mga pag debate- kon sin-o gid ang maayo nga hari...
 - Are you for Antiochus (*north*) or are you for Ptolemy (*south*)...
 - Kon ikaw bala para kay Antiochus(*north*) ukon sa kay Ptolemey (*south*)
 - It turns out in the politics of God – neither was the right answer – both were criminals!
 - Ina naguwa nga politikal sang Dios- wala sing instakto nga sabat- sila nga duhamga kriminal!
 - A powerful picture – because we get caught up in which side are we on (*elephant or donkey*)!
 - Kanami nga palanan-awomn- kay tungod nga diin gid bala kita sa (*elephant ukon sa donkey*)!
 - The best answer is neither – we do not stand with men - we are on Gods side!
 - Ang pinakanami nga sabat wala- indi naton sila panindugan- kita ara sa bahin sang Ginoo!
- o 4th – Antiochus the great... vs. 15-19
- o 4th- Antiochus nga dungganon...vs.15-19
- The king of the north will take a fortified city...
 - Ang hari sang north salakayon ang napaderan nga banwa...
 - Antiochus III conquered Sidon – resulting in the occupation of Israel (*Glorious Land*)...
 - Antiochus III ginlaglag ang Sidon- nagaresulta sang mga pagpanakop sang Israel (*mahimayaon nga duta*)....
 - Egyptian leaders tried to rescue the besieged city of Sidon from Antiochus III...
 - Ang mga lider sang Egyptian nagtinguha nga buligan ang ginlikupan nga banwa sang Sidon sa kay Antiochus III...
 - But their ‘choice troops shall have no strength’ and were unsuccessful...
 - Pero ang iya mga ginpili nga mga tropa wala sang kusog kag sila wala nagmadinalag-on...
 - He will give the daughter of women to destroy - but she shall not stand with him...
 - Iya ihatag ang bata sang babahi para mangguba- pero indi siya gihapon makatindog nga siya lang..
 - Threatened by Rome Antiochus III offered a diplomatic settlement with Egypt...
 - Ginapahog sang Rome Antiochus III nagnaghatag sang diplomatiko nga pag ariglo sa Egypt...
 - He married his daughter Cleopatra to the young Egyptian king Ptolemy V in 192 B.C.
 - Iya ginpakaslan ang iya bata nga si Cleopatra sa bataon nga Egiptohanon nga harin nga si Ptolemey sang 192 B.C...
 - *This is not Cleopatra VII – from the time of Julius Caesar / Mark Anthony.*
 - *Indi si Cleopatra VII- nga halin sa tion ni Julius Caesar/ Mark Anthiny..*
 - His plan to marry his young daughter to the 7-year-old Ptolemy V was to ruin his ally!
 - ANg iya nga plano para pakaslan ang iya bataon nga bata nga babahi sa 7 ka tuig nga si Ptolemey para gubaon ang iya mga kaalyado!
 - The strategy failed because Cleopatra sided with her husband over her father!
 - Ang iya nga estratehiya napaslaw kay tungod nga si Cleopatra nangin dampig sa iya nga bana kay sa iya amay!
 - He will turn his face towards the coastlands...
 - Gani nagpauli siiya sa napaeran nga banwa sang iya nga nasyon...
 - Having defeated Egypt – Antiochus III tried to conquer Greece but was defeated...

- Bangod na pierde niya ang Egypt- Antiochus III nagtingwa nga laglagon ang Greece pero na pierde siya...
- As a result instead of going down in history as a great conqueror...
- Bilang resulta kaysa sa pagpanubo sang kasaysayan bilang daku nga manugbihag...
- He had to 'turn his face towards his own land' - defeated and broken...
- Nagpauli siya sa iya kaugalingon nga duta- napierde kag masinulub-on....
- And he 'stumbled and fell' – he was killed trying to plunder a temple in Elam!
- Kag siya nasandad kag natumba- siya napatay nga naga tingwa para agawon ang templo sang Elam!

o 5th – No more taxes... vs. 20

o 5th- Wala na sing buwis...vs.20

- One will rise in his place that imposed taxes - Seleucus IV Philopator (*Father loving*)...
- May isa nga magabulos sa iya sa paghari kag magapuwersa sa pagbayad sang buwis- Seleucus IV Philopator (*Mahigugmaon nga Amay*)
- Because of the rise of Rome - Seleucus IV was forced to pay a tribute of 1000 talents annually...
- Kay tungod sa paghari sang Rome - Seleucus IV ginpuwersa nga magbayad sing buwis nga 1000 ka talanton sa tuigan...
- To pay it he had to tax all the lands under his domain - including special taxes from the Jews...
- Sa pagbayad sina para sa tanan nga buwis sang mga duta sa idalom sang iya nga sakop- pati ang mga espesyal nga buwis nga halin sa mga Judio..
- He was mysteriously killed-possibly poisoned by the tax collector Heliodorus - II Maccabees 3:7
- Siya mesteryuso nga ginpatay- posible nga gin halitan sang manugsukot sing buwis nga si Heliodorus- II Maccabees 3:17

● 3RD – ANTIOCHUS EPIPHANES... VS. 21-35

● 3RD- ANTIOCHUS EPIPHANES...VS .21-35

o 1st – The rise of Antiochus IV... vs. 21-28

o 1st- Ang paghari ni Antiochus IV...vs.21-28

- In his place will rise a vile person – whom they will not give the honor of royalty...
- Sa iya nga lugar magahari ang talamayon nga tawo- kag wala kuntani sang kinamatarong sa paghari....
- He will come in peace – and seize the power the kingdom by intrigue...
- Magaabot siya nga may kalinong- kag sulpi lang niya pagaagawaon ang paggahom sa ginharian paagi sa pagdaya..
- Verse 21-33 are devoted to a ruler of the north – Antiochus Epiphanes...
- Verse 21-33- nangin debotado para sa paggahom sa north- Antiochus Epiphanes...
- The 'little horn' of **Daniel 8:9-14** - who reigned in the decline of the Greece / rise of Rome...
- Ang gamay nga sungay sa **Daniel 8:9-14**- nga magahari sa pag-usmod sang Greeve/ pagbangon sang Rome..
- He seized the throne rather than obtaining it honorably (*by royal succession*)
- Iya ginkuha ang trono kaysa pagpatigayon sang iya pagka dungganon (*paagi sa harianon nga kadalag-an*)
- When Seleucus IV died he had several sons who should have ascended to the throne...
- Sang si Seleucus IV napatay may ara siya sang madamo nga mga bata nga magkuha sang iya nga trono...
- Demetrius was the first son of Seleucus IV – but he was being held in Rome as a prisoner...
- Demetrius amo ang una nga bata ni Seleucus IV- pero ginbilango siya sa Rome bilang priso...
- Antiochus the younger son of Seleucus IV - was still a baby....

- Antiochus ang pinakabata nga bata ni Seleucus IV- nga lapsag pa..
- But Antiochus IV - brother of Seleucus IV - posed as the guardian of young baby son...
- Pero Antiochus IV- utod ni Seleucus IV- nagpakunokuno nga manugbantay sang lapsag nga bata...
- Shortly after the young baby was murdered – and Antiochus Epiphanes secured the throne!
- Sa wala magdugay pagkatapos nga ginpatay ang bataon nga lapsag- kag si Antiochus Epiphanes ginsigurado ang trono..
- With the force of a flood they shall be swept away from before him and be broken... vs. 22
- Madamo nga mga kaaway nga soldado ang iya pagalaglagon, kag patyon niya pati ang pangulo sang pari ...vs..22
 - Antiochus launched several campaigns against Egypt – with the force of a flood...
 - Si Antiochus nagsugod sang kampanya batok sa Egypt- nga may puwersa sang baha...
 - In other words he was victorious over his enemy – sweeping them away!
 - Ang buot silingon siya mangin madinalag-on batok sa iya nga kaaway- laglagon sila palayo!
 - The ‘prince of the covenant’ refers to his murder of the high priest Onias...
 - Ang pangulo nga pari ginapatuhuyan ang iya nga kamatayon sa mataas nga pari nga si Onias...
 - He had the title ‘prince of the covenant’ because he was the head of the theocracy of Egypt
 - May ara sya sang gamay nga pangulo nga pari kay tungod nga siya ang ulo sang teokrasya sang Egypt
- After the league is made with him he shall act deceitfully... vs. 23
- Pagkatapos sang liga nga iya ginhimo magahimo siya sang kadayaan...vs.23
 - There was a contest for power between two of Antiochus’ nephews in Egypt...
 - May ara sang duwa nga paindis-indis sa tunga ni Antiochus nephew sa Egypt...
 - His sister Cleopatra had married Ptolemy V – and their 2 sons were battling for control...
 - Ang iya utod nga si Cleopatra nagpakasal kay Ptolemy V- kag ang ila 2 ka bata nagapakig-away para sa pagkontrolar...
 - Antiochus supported Ptolemy VI Philometor (*mother loving*) - but only for his own gain!
 - Ginasuportahan ni Antiochus si Ptolemy VI Philometer (*paghiguma sang iloy*) - pero para sa iya kaugalingon nga kaayuhan!
- He will enter peaceably into the richest places... vs. 24-26
- Magasalakay siya sa mauswagon nga mga lugar...vs.24-26
 - Always seeking to enlarge his kingdom - either by military devices or intrigue...
 - Permi nagapaningwa para mapadako ang iya nga ginharian- bisan pa ang mga kagamitan sang mga militar ukon mga pangdaya...
 - Antiochus robbed the richest places of the country already under his control...
 - Si Antiochus madulaan sang mauswagon nga lugar sa idalom sang iya nga pagkontrolar...
 - Unlike his father he used his wealth to buy favor /secure the cooperation of others....
 - Indi pareho sa iya nga amay nga nagamit sang iya nga manngad sa pagbakal sang pabor,/ sa pag sigurado sa mga pag kooperar sang iban....
 - He dispersed among them the spoils and riches - and devised plans against strongholds...
 - Iya ginpanglapta ang iban sa ila ang mga naagaw kag ang mga manngad- kag naghimo sang plano batok sa napaderan nga banawa..
 - I Maccabees 3:30 - “He feared that he might not have such funds as he had before for his expenses and for the gifts which he used to give more lavishly than preceding kings.”
 -
 - Antiochus used that influence to ‘stir up a great army against the king of the South’...

- Gingamit ni Antiochus ang madamo niya nga mga soldado sa pagpangisog sa pagpakig-away sa hari sa south...
- The outcome of the battle was that the king of Egypt was defeated – ‘he shall not stand’!
- Ang resulta sang inaway nga ang hari sa Egypt di-madinalag-on- indi siya makatindog..
- Both the kings hearts will be bent on evil... vs. 27-28
- ang tagipusuon sang duwa ka pari nangin determinado sa paghimo sang kalautan...vs.27-28
 - The struggle between Syria and Egypt led to various agreements that never lasted...
 - Ang kabudlayan sa tunga sang Syria kag egypt nagdala sang lainlain nga kasugtanan nga wala naagdugay...
 - Neither the rulers of Egypt nor Syria were honorable in their agreements...
 - Bisan ang mamuggahom sang Egypt ukon Syira ginpadunggan ang ila nga kasugtanan...
 - And returning to his land with great riches – Antiochus heart was against the Holy Covenant
 - Kag magapauli sa ila nga lugra nga madamo nga mga pagkabutang- ang tagipusuon ni Antiochus kontra sa Balaan nga kahon sang kasugtanan.
 - In spite of all he had – he was jealous of the faith he found in the Jews!
 - bisan pa ang tanan ara sa iya - nagakahisa siya sa pagtuo nga iya nakita sang mga taga Judio!
 - Because nothing in this world will ever be enough for us...
 - Kay tungod nga wala gid sang are diri sa kalibutang nga tuman sa aton...
 - We can try to eat to be happy – but we will only be hungry the next day...
 - Kon busog kita nalipay kita- pero sa dasun na adlaw gutom naman kita...
 - We can be pretty to be happy – but the new clothes will wear out and fade...
 - Nalipay kita kay tungod nga matahom kita- pero ang mga bag-o nga bayo nga aton ginasuksok magadaan..
 - We can try to be rich to be happy – but there will always be something more to buy!
 - Kon manggaranon kita nalipay kita- pero may ara pagid kita sang gusto pagid nga baklon!
 - Because we were not created by God to be fulfilled by the things of this world...
 - Kay tungod nga wala kita gintuga sang Ginoo nga napun-an sang mga butang sa sini nga kalibutan...
 - We were created by God to know Him - worship Him - **John 17:3**
 - Gintuga kita sang Ginoo para nga kilalahon Siya- simbahon Siya - **Juan 17:3**
 - And only when we use our life for the purpose God intended for it...
 - Kag kon gamiton lang naton ang aton nga kabuhi sa katuyuan nga gusto sang Ginoo...
 - Worshiping and getting to know our Lord – will we find we are satisfied - **John 4:14**
 - Ang pagsimba kag pagkilala sa aton nga Dios- aton makita nga kita kontento- **Juan 4:141**
- o 2nd – Abomination of Desolation... vs. 29-31
- o 2nd- Ang makangilil-ad nga katapusan...vs.29-31
 - He shall return to the south - but it shall not be like the former or the latter...
 - Salakayon niya liwat ang ginharian sang south- pero ang matabo sa sina nga tion indi na pareho sang natabo sang una....
 - At the appointed time Antiochus invaded Egypt in 168 B.C. – but Rome demanded he leave...
 - Sa sina nga gintalana nga tion si Antiochus ginsalakay ang Egypt sang 168 B.C- pero ang Rome nagpangabay siya naghalin...
 - The ships of Cyprus are thought to be a reference to Roman power that came from the west!
 - Ang mga barko sang Cyprus ginapatihan nga mangin ibidensiya para sa gahom sang Roma nga naghalin sa west!
 - The Romans were reported to have drawn a circle around him – choose before you step...
 - Ang Roma ginasugid nga naghimo sang isa ka bilog sa iya nga palibot-pili-on antes magtikang...

- Rather than risk a war with Rome – he left Egypt and conceded Egypt to Roman power!
- Kaysa mag risgo sang inway sa Rome- iya ginbayaan ang Egypt kag nagpasugot para sa gahom sang Roma!
- Grieved he will return in rage against the holy covenant...
- Naakig siya nga nagbalik nga may kaakig batok sa balaan na kasugtanan..
 - The history of the period is recorded for us in 1 and 2 Maccabees...
 - Ang kasaysayan sang sina nga tion a rekord sa aton sa 1 kag ! nga Maccabees...
 - Disgruntled by his defeat in Egypt - Antiochus vented his wrath upon the Jews...
 - Na akig tungod sang iya wala kadalag-an sa Egypt- Antiochus ginpaupok niya ang iya kaakig sa mga Juio...
 - Antiochus defiled the temple by offering a pig on the altar - I Maccabees 1:44-54
 - Antiochus ginhigkuan ang templo paagi sa paghalad sang baboy sa halaran- I Maccabees 1:44-54
 - He also set an image of Zeus in the Holiest of All – the abomination of desolation...
 - Kag nagpadala man siya sang imahe ni Zeus sa Pinakabalaan sa Tanan- ang kangil-aran nga katapusan..
 - The parallel prophesy in **Daniel 8:23-25** covers the same series of events!
 - Ang kaanggid nga propesiya sa **Daniel 8:23-25** natakuban ang mga pareho nga nagkalatabo!
 - This was just AN abomination of desolation – but not THE one spoken of by Jesus...
 - Ini isa LANG ka makangilil-ad nga katapusan- pero indi ANG isa nga nagahambal paagi kay Jesus...
 - Because Jesus spoke of it as an event that had yet to take place – **Matthew 24:15**
 - Kay tungod nga ginhambal ni Jesus nga ina isa lang ka hitabo nga wala pa natabo- **Mateo 24:15**
- o 3rd – The revolt against Antiochus Epiphanes... vs. 32-35
- o 3rd- Ang pagbalos batok sa kay Antiochus Epiphanes ...vs.32-35
 - Those who do wickedly against the covenant he shall corrupt with flattery...
 - Ang mga tawo nga nagahimo sang maluya batok sa kahon sang kasugtanan siya maga upod sang mga nagapangdaya...
 - While those who understand shall fall for many days – 2300 days – **Daniel 8:14**
 - Sa tanan nga naka intiendi madagdag sa pila ka adlaw- 2300 ka adlaw- **Daniel 8:14**
 - But the people who know their God shall be strong – speaking of the Maccabean revolt...
 - Pero ang mga tawo nga nakakilala sa ila nga Ginoo mangin mabakod- nagahambal ang Maccabean nga revolt..
 - In the resulting conflict many were killed – but it also caused a spiritual revival!
 - Kag ang resulta sang wala pag intiendihanay damo ang napatay- pero ina nagadala sang espirituhanon nga pagbangon!
 - While some of the Jews were corrupted by the flattery of the king...
 - Pero ang iban nga mga Judio nabiktima sa mga pang-into sang hari.....
 - It was a time of purging – separating those who were really loyal to the Lord!
 - Pero ina amo ang oras sang pagpaninlo- ang pagbulagay sa mga matuod nga nagahigugma sa Dios!
 - Antiochus attempted to annihilate those devoted God - but succeed only in purifying them!
 - Si Antiochus ginatingwaan para laglagon ang mga debotado sa Ginoo- pero nagmadinalag-on lang sila sa pagtinlo sa ila!
 - To refine them - purify them - and make them white - until the time of the end...

- Para sila pinuhon- tinluan sila- kag himuon sila nga putli - hasta nga mag abot ang tion sang katapusan ...
 - We live in an era of political correctness – the world would love to corrupt us...
 - Nagakabuhi kita sa mga pagtadlong sang mga politikal- gusto gid sang kalibutan nga guba-on kita..
 - Making it a lot is easier to blend into the crowd – then it is to stand up for the truth...
 - Ang paghimo sini mas hapos sa pagpakighalubilo sa kadam-an- dayon amo ini ang tion nga panindugan ang kamatuoran....
 - But that persecution has a purpose – it separates the wheat from the chaff...
 - Pero ang mga panghingabot may ara sang tuyo- ang pagpain sang trigo sa upa..
 - Showing who will endure the fire – knowing the reward that waits for them in the end!
 - Sa pagpakita kon sin-o ang naga antus sa kalayo- sa pag ihibalo sang padya nga nagahulat sa ila sa katapusan!
 - **Revelation 3:5** – “He who overcomes shall be clothed in white garments, and I will not blot out his name from the Book of Life...”
 - **Pahayag 3:5**- “Ang mga mandadaog pabayuan sing puti, kag indi ko pagpanason ang ila ngalan sa libro sang kabuhi.....
- **4TH – THE ANTI-CHRIST... VS. 36-45**
- **4TH- SI ANTI-CHRIST...VS.36-45**
 - o 1st – Unfulfilled prophecy...
 - o 1st- Wala natuman nga propesiya...
 - The amazingly detailed prophecies of the first 35 verses - contain 135 prophetic statements...
 - Ang mga makatilingalan nga detalyado nga mga Propesiya sa na una nga 35 verses- nag na undad sang 135 ka prophetic nga mga estamento...
 - The fact all of them are now fulfilled give an impressive introduction the final 10 verses...
 - Ang kamatuoran sang tanan nga ini natuman subong nga nagahatag sang isa ka dalayawon sa pagkilala sang katapusangga 10 ka verses...
 - But these last 10 verses are quite controversial – with 2 main interpretations...
 - Pero ang ini nga 10 ka mga verses medyo kontrobersial- nga may ara sang 2 ka interpretasyon..
 - The first is that they are a continuation of the prophecy concerning Antiochus Epiphanes...
 - Ang una amo ini ang pagpadayon sang propesiya parte sa kay Antiochus Epiphanes...
 - Yet unlike the first 35 verses – there are no historical events that match these last 10!
 - Hindi pareho sa na una nga 35 ka verses- wala gid sang iban nga historical nga mga natabo nga naga angot sa ulihi nga 10!
 - Therefore it is more likely they refer to events that have yet to be fulfilled...
 - Gani mas mabal an ang mga ginatumod nila nga nga hitabo nga wala pa natuman..
 - These verses are the parallel of **Daniel 2** - the stone striking the feet of the statue...
 - Ang ini nga mga verses kaanggid sa Daniel 2- ang mga bato nga naga igo sa mga tiil sang estatwa..
 - The destruction of the little horn of **Daniel 7** / and the events in **Revelation 6-19**!
 - Ang paglaglag sang gamay nga sungay sa **Daniel 7**/ kag ang mga hitabo sa **Pahayag 6-19**
 - We see this introduced in verse 35 with the expression - ‘the time of the end’!
 - Nakita naton nga ginpakilala sa verse 35 nga may ekspresyon- ang tion sang katapusan!
 - There is a 2000-year gap between verse 35 and 36 – when a ‘new king’ comes to power!
 - May ara sanfg 2000 ka tuig sa tunga sang verse 35-36- nga may bag-o nga hari nga magahom!

- o 2nd – The king who shall come – the Anti-Christ... vs. 36-39
- o 2nd- Ang hari nga maga-abot- si Anti-christ...vs.36-39
 - He will do his own will – magnify himself above every god – speak blasphemy against God...
 - Himuon niya ang iya kabubut-on- padaku-on niya ang iya kaugalingon sa tanan nga dios- maghambal sang mga pagpasipala batok sa Ginoo...
 - And he will prosper till his wrath is accomplished / what is determined is done...
 - Kag siya maga uswag hasta na makuha niya ang iya nga kaakig/kon ano ang ginatumod natuman,,,
 - This is none other than the big mouth – **Daniel 7:8** - the man of sin - **II Thessalonians 2:3**
 - Wala na sang iban nga dako ang baba- Daniel 7:8- ang tawo nga makasasala- **II Tessaonica 2:3**
 - Who will be a leader that will rise out of the Revived Roman Empire – to rule the world...
 - Sin-o ang mangin lider nga magapatindog sang nabuhi liwat nga Roman Empire- para magahom sa kalibutan...
 - He will present himself as the Messiah – raised from the dead – **Revelation 13:3**
 - Iya ipakilala ang iya kaugalingon bilang Manluluwas- nga nabanhaw halin sa kamatayon- **Pahayag 13:3**
 - But only for as long as God allows it – till what is determined is done – 3 ½ years...
 - Pero ina hasta nga nga ginapasugtan sang Ginoo- hasta kon ano ang ang ginatumod amo ang pagtapos- 3 1/2 ka tuig..
 - **Revelation 13:5** - “And he was given a mouth speaking great things and blasphemies, and he was given authority to continue for forty-two months.”
 - **Pahayag 13:5**-Gintugutan sang Dios ang sapat nga maghambal sing puwerte nga pag-insulto sa iya kag maggahom sa sulod sang 42 ka bulan.
 - How frustrating it must be for satan – even his greatest rebellion has a pre-determined end!
 - Kon daw ano ina ka kapaslawan para kay satanas- bisan ang iya nga pinakamabaskog nga mga pakig-away may ara gid sang katapusan!
 - Which should give us peace – because no matter how crazy things get – God is in control...
 - Nga kon sa diin maghatag sa aton sang kalinong- kay tungod nga bisan ano pa ka buang ang matabo- ang Ginoo amo ang nagakontrolar..
 - It also gives us hope – because we know everything will unfold according to His plan!
 - Kag ina nagahatag man sa aton sang paglaom- kay tungod nga nahibaluan naton nga ang tanan natakna sa Iya nga plano!
 - He will not worship the God (*ellohim*) of his fathers... vs. 37
 - Hindi siya magsimbah sa Ginoo nga si (*ellohim*) sang iya nga Amay...vs .37
 - This could mean he will just not worship any gods – he will reject all religions...
 - Ang buot silingon nga indi siya magsimbah sa bisan ano ang dios- iya sikwayon ang tanan nga mga reliheyon..
 - But the phrase God of his fathers is a very Jewish phrase...
 - Pero ang dinalan nga Dios sang iya nga amay isa ka Judio nga dinalan...
 - Likely meaning he will have Jewish heritage – to be received as the Jewish Messiah!
 - Pareho nga kahulugan may ara siya nga pamana sang mga Juido- nga batunon nga mangin Manluluwas sang mga Judio!
 - Nor the desire for women – couple of views.... vs. 37
 - Indi ang paghandom sang mga kababainhan- pagtamod sang pag-asawahay ...vs 37
 - It is possible that this refers to the fact he will be Homosexual (*not likely*)...
 - Posible nga ini ginatumod ang kamatuoran nga siya Homeosexaul (*indi tani*)..
 - More likely it refers to his rejection of the Hope of the Messiah to save the world...

- Kalabanan nga pareho sa ginatumod sa pagsikway sang Paglaom nga ang Manluluwas ang magaluwas sang kalibutan...
- It was the desire of every Jewish girl to be privileged to bear the Messiah...
- Amo ini ang handom sang tagsa ka Judio nga mga babaho para may ara sang pprebiliheyo sa pagdumdom sang Manluluwas..
- So he will not share the desire of women to see the world saved by Jesus...
- Gani indi siya magsugot sa mga gusto sang kababainhan nga makita ang kalibutan nga ginluwas ni Jesus...
- Note the end of the verse: 'Nor regard any god; for he shall exalt himself above *them* all.'
- Tandaan ang katapusan nga verse- "Na hindi pag respituhon ang bisan sin-o nga dios- kay tungod nga pataason niya ang iya nga kaugalingon sa tanan sa ila."
- This king will 'honor the God of fortresses'... vs. 38-39
- Ang ini nga Hari padunggan ang Ginoo sang mga pamakod... vs 38-39
 - The sole confidence of the final world ruler will be in military might...
 - Ang pagpati lang sang katapusan nga manugahom sa kalibutan ara sa kakayahan nang mga soldado..
 - He will be a materialist – rather than a man who trusts in the divine...
 - Siya mangin materyalista-kaysa isa ka tawo nga nagasalig sa Dios..
 - And those cooperating with him are given the opportunity 'to rule over many!'
 - Kag ang mga nagabulig sa iya ginahatagan sang opurtunidad nga magahom sa kadam-an!
 - Our enemy would love to try get us to trust in our might / the things of this world...
 - Gusto tistingan sang aton nga kaaway nga magsalig kita sa aton kaugalingon nga kusog/sa mga butang sa sini nga kalibutan..
 - But nothing the devil says is true - everything that comes from him is a lie – **John 8:44**
 - Pero wala gid may ginahambal ang demonyo na instakto- ang tanan nga naghalin sa iya kabutigan- **Juan 8:44**
 - Cause if we trust in the world – though it make work for a while – it takes our eyes of Jesus!
 - Kay tungod nga kon magsalig kita sa kalibutan- nagapaminsat nga ina mahimo sa malip-ot nga tion- ginakuha nila ang aton nga panulok kay Jesus!
- o 3rd – Armageddon... vs. 40-43
- o 3rd- Armageddon... vs. 40-43
 - At the time of the end the king of the South and North shall attack him...
 - Sa tion sang katapusan salakayon siya sang hari sang South kag sang North...
 - Notice that both kingdoms now come against this final king...
 - Kon natalupandan niyo nga nag duwa ka Hari nagabuligay batok sa ulihi nga hari...
 - The Anti-Christ will be at war with many countries – but he will 'overwhelm them'...
 - Si Anti-christ makipag-away sa madamo nga mga pungsod- - pero sakiton niya sila..
 - He will overthrow many countries – including Israel / Egypt / Libya / Ethiopia...
 - Ipanglaglagon niya ang madamo nga mga pungsod- upod ang Israel/Egypt/Libya/Ethiopia..
 - But Edom / Moab / and Ammon - modern day Jordan - will escape...
 - Pero ang Edom/ Moab/ kag Ammon- modernong jordan- makapalagyo..
 - Jordan will not be taken - because the Jews will flee there for protection – **Isaiah 16:1-5**
 - Indi pagkuhaon ang Jordan- kay tungod nga ang mga Juido malagyo para sa ila nga proteksyon- **Isias 16:1-5**
 - To the rock city of Petra (*Sela*) - where they will be preserved by God for 3 ½ years!
 - Sa bato sang syudad sang Petra (*Sela*)- kon sa diin nga sila ginhalungan sang Ginoo sa sulod sang 3 1/2 ka tuig!
 - But news from the east and the north shall trouble him... vs. 44

- Pero ang mga balita nga naghalin sa east kag sa north amo ang makapalaglag sa iya..vs.44
 - After conquering Egypt – the Anti-Christ will get word of a gigantic army coming...
 - Pagkatapos nga sakupon ang Egypt- si Anti-christ makabaton sang pulong nga may ara sang isa ka tuman ka damo nga mga soldado ang maga-abot..a
 - Probably referring to the gigantic invasion described in **Revelation 9:13-21**...
 - Basi ang ginatumod amo ang pinakadako nga pagsalakay na ginapakita sang **Pahayag 9:13-21**
 - An army of 200 million men that cross the Euphrates and descend upon the Holy Land...
 - Ang 200 ka milyones nga mga soldado nagtabok sa Euphrates kag nanaug sa Balaan nga lugar..
 - China today claims to have a militia numbering two hundred million!
 - Ang China subong ginaangkon nga may ara sang two hundred million ka militia!
- He shall plant the tents of his palace between the seas and the glorious holy mountain...
- Magapatindog siya sang mga tolda sa iya nga lugar sa tunga sang dagat kag sa mahimayaon nga bukid...
 - Speaking of Armageddon - yet he shall come to his end - and no one will help him!
 - Nagahambal ang Armageddon- siya nagapadulong sang iya nga katapusan- kag wala sa iya may mabulig!
 - The Antichrist will gather his army to the Valley of Megiddo - **Revelation 19:11-21**
 - Si Anti-christ tipunon niya ang iya mga soldado sa Valley of Megiddo- **Pahayag 19-11-12**
 - It will be the place where the nations come to battle – armies of the North / East / West
 - Amo ini ang lugar nga kon sa diin nagakadto ang mga nasyon para makipag-away- soldado sang North/East/West
 - **Joel 3:2** – “I will gather all the nations And bring them down to the valley of Jehoshaphat.”
 - **Joel 3:2**- “Tipunon ko ang tanan nga mga nasyon kag dal-on ko sila panaug sa patag ni Jehoshaphat.
 - Then Jesus will come out of Heaven on a white horse – King of Kings / Lord of Lords...
 - Kag si Jesus maga guwa sa langit nga nagasakay sa puti nga Kabayo- Hari sa tanan nga Hari/Dios sa tanan nga Dios..
 - With one word he will defeat the Antichrist and his army – **II Thessalonians 2:8!**
 - Sa isa Niya kahambal laglagon niya si Antichrist kag ang iya mga soldado- **II Tessaonica 2:8!**
 - And the Antichrist will be the first to be thrown into the Lake of Fire – **Revelation 19:20!**
 - Kag si Antichrist ang una nga itagbong sa linaw sa kalayo- **Pahayag 19:20**
 - An amazing prophesy – both in historical accuracy – and future revelation...
 - Kanami nga propesiya- pareho nga nagsibo ang kasaysayan- kag ang palaabuton nga pahayag..
 - There is no doubt about what happened – or what is about to take place...
 - Wala na sang pagduda parte sa matabo- ukon ano ang mga magkalatabo...
 - The only question we are left with – what are we going to do with the time we have left...
 - Ang pamangkot lang nga nabilin sa aton- ano ang aton nga himuon sa tion nga nabilin sa aton...
 - We tend to fill our days with things that in the end - mean absolutely nothing...
 - Permi bala naton pun-an ang aton adlaw sa mga bagay nga ara sa ulihi- nga wala naman sang kahulugan...
 - We ‘waste’ our time ‘foolishly’ on being mindlessly entertained by TV / games...
 - Ginausikan naton ang aton nga tion sa kabuangan nga mangin lingaw sa TV/ mga hampang..
 - When there is a world full of people who do not know Jesus - a world going to hell...

- Kon may ara sang mga pulong sa mga tawo nga wala nakakilala kay Jesus- ang kalibutan makadto sa impyerno...
- Seize the moment - use every day - to tell people about Jesus Christ!
- Indi pag-usikan ang tion- gamita ina adlaw adlaw- sa pagpanugid sa mga tawo parte kay Jesus!
- **Ephesians 5:16** - "Redeem the time, because the days are evil."
- **Efeso 5:16**- "Kalitan ninyo ang tiyempo nga makasugid kamo parte sa inyo pagtuo tungod nga malain ang ini nga adlaw.